

програми, започаткованої Великою Британією у 2002 році та дає можливість перепідготувати 180 військових щорічно у Хмельницькому центрі перепідготовки та соціальної адаптації при Хмельницькому Національному університеті. Перепідготовка здійснюється на 3-місячних курсах, що проводяться за 500 годинною програмою. У 2007 році збільшено фінансування Проекту “Україна – НАТО з перепідготовки військовослужбовців”.

Наразі в Україні здійснюється Програма “Україна-НАТО з перепідготовки військовослужбовців”, яка включає два проекти у цій сфері: Програма Україна – НАТО з професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони та Проект Трастового фонду НАТО – Хмельницький центр перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців. Крім цього, надається допомога в реалізації економічних курсів [3].

У підсумку зазначимо, що співпраця з НАТО дозволяє Україні отримувати підтримку в питаннях безпеки, військової підготовки та модернізації збройних сил. Це включає обмін досвідом, участь у спільних навчаннях та військових операціях, а також надання технічної та фінансової допомоги для підвищення здатності українських військ. Загалом, співробітництво з НАТО має потенціал покращити як економічне, так і військове становище України, забезпечуючи їй підтримку та ресурси для зміцнення своєї безпеки та розвитку.

Список використаних джерел

1. Співробітництво України з НАТО / Кordon М. В.. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка.
2. Співробітництво України і НАТО / Катиренчук Б. А., Калашніков А. В.. // Національний університет «Львівська політехніка». – 2000.
3. Співробітництво Україна – НАТО у сфері економіки // Україна – НАТО . URL: <http://surl.li/rynnna>

Стоянов В.Ю.

Здобувач 54 групи ФМЕ

Уханова І.О.

кандидат економічних наук, доцент

СВІТОВИЙ РИНОК ТОВАРІВ ВІЙСЬКОВОГО СЕКТОРУ

Сучасний світ визначається складною мережею глобальних взаємозв'язків, в якій ключову роль відіграють не лише економічні чинники, а й аспекти безпеки та оборони. На фоні подій сьогодення, коли світ стикається з глобальними конфліктами, питання економічної співпраці у сфері оборонної та військової галузі набуває стратегічного значення не лише у контексті задоволення потреби національної оборони кожної держави, а й маючи значний вплив на геополітичну ситуацію, економічний розвиток та міжнародні відносини. Розгляд цієї теми набуває особливої актуальності в умовах

постійних політичних, економічних та військових змін у системі міжнародних відносин.

Традиційно, основними експортерами товарів військового сектору на світовому ринку є наступні країни: США, російська федерація, Франція, Китайська Народна Республіка, Німеччина, Італія, Велика Британія. Цікавим є порівняння показників частки світового експорту у період 2014-2018 рр. та 2019-2023 рр. Наглядно подивитися основні тенденції зміни частки світової торгівлі на ринку військових товарів можна побачити на рисунку 1.

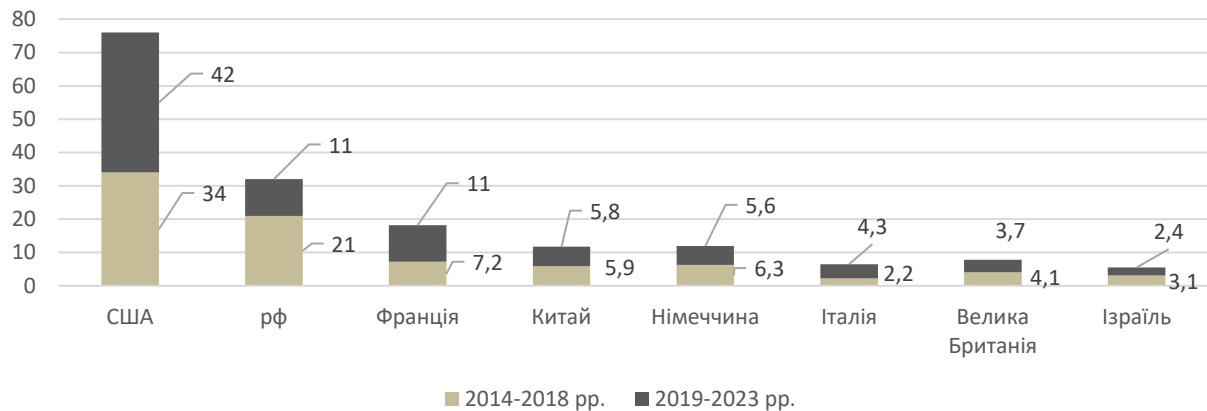

Рис. 1 Частка світового експорту військових товарів у 2014-2018 та 2019-2023 роках, %

Джерело: складено автором за [1]

Як можна побачити, топ-експортером на ринку озброєння вже багато років залишаються Сполучені Штати Америки. Відповідно до даних Бюро військово-політичних справ Державного департаменту США у 2023 році продажі американських компаній у сфері оборонної та військової промисловості зросли з 153,6 млрд доларів у 2022 році до 157,5 млрд доларів у 2023 році, тобто на 2,5%. Водночас продажі, які були організовані безпосередньо урядом США, зросли з 51,9 млрд доларів у 2022 році до 80,9 млрд доларів у 2023 році, тобто на 55,9%. Основними товарами, які постачають Сполученими Штатами на світовий ринок, стали військові літаки (1071 од.), бойові гелікоптери (390 од.), системи ППО (35 од.), танки (561 од.), броньована техніка (більше 2848 од.) та артилерія (718 од.). Основними імпортерами американського озброєння стали такі країни, як Саудівська Аравія (15%), Японія (9,5%) та Катар (8,2%) [2, 3, 4].

Згідно з інформацією Стокгольмського інституту дослідження проблем миру (SIPRI) за останні 5 років російський експорт озброєння доволі суттєво зменшився у порівнянні з періодом 2014-2018 років. Цей показник зменшився з 21 до 11 відсотків, тобто у відсотковому відношенні відбулося зменшення на 53%. Таке різке падіння частки на світовому ринку озброєння викликано безпосередньо фактом військової агресії проти України, де російська федерація використовує всі основні наявні зразки озброєння та техніки. Через повномасштабне вторгнення і стратегічний провал російської армії рф вимушена була розірвати багато контрактів з тими країнами, які були основними імпортерами її озброєння, серед яких були Індія (близько 34%

імпорту), Китай (21%) та Єгипет (7,5%). Все це призвело до того, що наразі росія спустилася з другого на третє місце у переліку держав-експортерів на світовому ринку військових товарів [4]. Водночас покращила свої позиції на ринку озброєння Франція, збільшивши частку свого експорту на світовому ринку з 7,2% у 2014-2018 рр. до 11% у 2019-2023 рр., тобто на 47%. Таким чином зараз Франція посідає друге місце у світовому рейтингу країн-експортерів озброєння. Основна частина французького експорту озброєнь у 2019–2023 роках припадала на країни Азії та Океанії (42%) та на країни Близького Сходу (34%). Франція намагається розширити продажі зброї іншим європейським державам багато років, проте частка експорту до країн Європи в 2019–2023 роках склав лише 9,1% від загального експорту зброї. Основними статтями експорту стали військові літаки (223 од.), великі військові кораблі (20 од.), броньована техніка (498 од.) та артилерія (141 одиниць) [4]. Окремо можна розглянути і Китай. У 2019–2023 роках на Китай припадало 5,8% загального світового експорту зброї. Основна частина китайського експорту зброї припадала на країни Азії та Океанії (85%), за ними йдуть країни Африки (близько 9,9%). КНР постачала основні озброєння до 40 країн світу у період 2019-2023 рр, але більше половини їх експорту зброї тільки в одну державу — Пакистан, близько 61% від загальної кількості [4, 5].

Якщо говорити про країни-імпортери товарів військового сектору, то динаміку зміни в частках імпорту на світовому ринку озброєння можна наочно побачити в таблиці 1.

Таблиця 1

Найбільші імпортери на світовому ринку військових товарів

Країна	Частка на світовому ринку, %		Приріст, у %
	2014-2018 рр.	2019-2023 рр.	
Індія	9,1	9,8	+4,7
Саудівська Аравія	11	8,4	-28
Катар	1,5	7,6	+396
Україна	0,1	4,9	+6633
Пакистан	2,9	4,3	+43
Японія	1,5	4,1	+155
Єгипет	5,3	4	-26

Джерело: [4, с. 6]

Як можна побачити, найбільший приріст показали такі країни, як Японія, Катар та Україна. Цікавим для нас є саме наша держава. Очевидна тенденція до зростання імпорту озброєння пов'язана з активною фазою російсько-української війни, яка вимагає для нашої країни поставки якомога більшої кількості озброєння, техніки та обладнання. Найбільшими торговими партнерами України стали такі країни: Сполучені Штати Америки (39% імпорту озброєння), Німеччина (14%) та Польща (13%).

Як висновок, можна зазначити, що світовий ринок військових товарів останніх років є доволі динамічним. Однією з найбільш важливих подій, яка вплинула на зміни у ньому, стала повномасштабна російсько-українська війна. Вона змусила країни Європи і США кооперуватися між собою у питанні

оборонного співробітництва. Як результат, Сполучені Штати тримають лідерство у сфері військових продажів, а Франція змогла витіснити росію з другої позиції і зайняти її місце. Якщо говорити про США і Францію, то збільшення їх ролі в сфері оборонної галузі пов'язано з оборонною кооперацією на європейському континенті. Держави Європи активно передають озброєння Україні, натомість поповнюють свої запаси новими зразками американської та французької техніки. У випадку з російською федерацією зменшення частки на світовому ринку озброєння пов'язане з стратегічним провалом при веденні бойових дій на території України, що вимагає інтенсивного використання не тільки наявної техніки, а й тої, що була в запасі чи готувалася на експорт. Говорячи про імпортерів озброєння, то традиційно найбільшими з них залишаються країни Близького Сходу: Катар, Саудівська Аравія, Єгипет. Найбільший приріст імпорту озброєння показала Україна, що визвано об'єктивними факторами, пов'язаними з веденням активних бойових дій проти росії. Україна активно переходить на стандарти НАТО, потребуючи нові зразки західного озброєння, яке виробляється у США, Німеччині, Великій Британії, Франції та інших країнах.

Список використаних джерел

1. Mackenzie L., Posaner J., Kayali L. France overtakes Russia as world's No. 2 arms exporter. POLITICO. URL: <https://www.politico.eu/article/france-overtake-russia-world-weapons-exporter/> (date of access: 02.04.2024).
2. Fiscal Year 2023 U.S. Arms Transfers and Defense Trade. US Department of State. URL: <https://www.state.gov/fiscal-year-2023-u-s-arms-transfers-and-defense-trade/> (date of access: 02.04.2024).
3. Stone M. US arms exports hit record high in fiscal 2023. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/us-arms-exports-hit-record-high-fiscal-2023-2024-01-29/> (date of access: 02.04.2024).
4. Trends in International Arms Transfers, 2023 / P. D. Wezeman et al. 2024. 12 p. URL: <https://doi.org/10.55163/PBRP4239> (date of access: 02.04.2024).
5. Озтурк І. Світ озброюється: які країни купують найбільше зброї та чому. ГЛАВКОМ. URL: <https://glavcom.ua/country/criminal/ukrajina-stala-odnim-iz-lideriv-importu-zbroji-u-sviti-khto-shche-u-spisku--914657.html> (дата звернення: 02.04.2024).